

Національна академія наук України
Інститут регіональних досліджень

На правах рукопису

ВЕНЧАК Андрій Петрович

**Підвищення ефективності
функціонування будівельного
комплексу в умовах перехідної
економіки**

Спеціальність: 08.10.02 — територіальні системи і комплекси

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Львів-1995

ДВ 32.930

Робота виконана в інституті регіональних досліджень
НАН України.

- Науковий керівник - академік Академії Будівництва України,
доктор економічних наук, професор
ЛЕСЕЧКО МИРОН ДМИТРОВИЧ
- Науковий консультант - доктор економічних наук
ОКСАНИЧ ОЛЕКСАНДР ЕМАНУЇЛОВИЧ
- Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
ПЕДАН МИХАЙЛО ПЕТРОВИЧ
кандидат економічних наук
КАРП'ЯК ЯРОСЛАВ СТЕПАНОВИЧ
- Провідна організація - Науково-дослідний економічний інститут
Мінекономіки України.

Захист відбудеться " 12 " 10 1995р. о 14 год.,
на засіданні спеціалізованої ради Д.04.10.01. по захисту док -
торських дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата
економічних наук в інституті регіональних досліджень НАН
України за адресою: 290026, м. Львів, вул. Козельницька, 4.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці інституту
регіональних досліджень НАН України.

Автореферат розіслано " 6 " 09 1995 р.

Вчений секретар спеціалізованої
ради, кандидат економічних наук

ЖОБАНЕЦЬКИЙ В.І.

ЛНБ України ім.В.Стефаніка

00755819 (Z)

ЛНБ ім. В. Стеф:
АН Україн

I. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ.

I.1. Актуальність проблеми. Перехід до ефективної ринкової економіки в Україні потребує вирішення багатьох соціально-економічних проблем. Одним з них є структурна перебудова економіки, пріоритетний розвиток тих її галузей, які дозволили б суттєво змінити структуру національного доходу, підняти в ньому питому вагу конкурентоздатних видів продукції, виробів і послуг, які б забезпечили підвищення життєвого рівня населення. В зв'язку з цим проблема підвищення ефективності функціонування будівельного комплексу є достатньо актуальною. Це визначається рядом причин.

По-перше, структурна перебудова народного господарства потребує суттєвого збільшення обсягів реконструкції і будівництва, розширення асортименту і обсягів виробництва на підприємствах будівельної індустрії, послуг будівельно-монтажних і проектних організацій. Це пов'язане з тим, що основні фонди більшості підприємств морально і фізично зношені і потребують заміни. При цьому в багатьох випадках виникатиме потреба не лише в заміні обладнання, але й в спорудженні нових і реконструкції існуючих будівель, споруд і комунікацій, які б відповідали сучасним екологічним, технологічним і соціальним вимогам.

По-друге, підприємства і організації будівельного комплексу, як частка народного господарства України, функціонують в умовах радикальних економічних перетворень, які вимагають пошуку і реалізації резервів підвищення ефективності виробництва на основі адаптації до нових умов господарювання.

По-третє, будівельний комплекс відноситься до тих міжгалузевих структур, які в умовах командно-адміністративної системи в найбільшій мірі вичерпали резерви свого економічного розвитку і потребують докорінних змін не лише виробничого апарату, але й в організації виробництва і управлінні.

Науковим дослідженням будівельного комплексу були присвячені наукові праці М.С.Буднікова, М.П.Ледана, П.С.Рогожина, В.Ф.Віткєвського, В.Г.Лебедєва, Р.Івануха, Б.С.Бупуєва.

Окремі аспекти проблеми підвищення ефективності функціонування будівельного комплексу в сучасних економічних умовах висвітлені в роботах Бакалє Е., Бершети Є.Р., Бойка Є.І., Бондаренка Є.В., Брумана С., Горєва В.Є., Козлової С.В., Кузнецова І.Н., Кузіна Д., Телстова О., Тимофєєва В.

Питання теорії і методології переходу на нові форми і методи господарювання розкрито в працях Авілова В.В., Берковича Л., Мадирчук І., Бро Г.Г., Дінаймана Л.М., Горбунова Я., Григор'єва С., Євєнєва П., Ковальова С., Рудченка О., Шагомєцького Г., Моконова І., Марголіта Г., Мочерного С., Саблука П., Завлука С.

Незважаючи на значну кількість досліджень з проблеми підвищення ефективності функціонування будівельного комплексу, низка питань залишається не вирішеною.

1.2. Метод дисертаційної роботи є обґрунтування напрямків підвищення ефективності функціонування будівельного комплексу в умовах перехідної економіки і розробка методичних і практичних рекомендацій для їх реалізації.

У відповідності з метов роботи її головними завданнями є:

- проведення аналізу стану будівельного комплексу і визначення тенденцій у його розвитку;
- визначення факторів підвищення ефективності функціонування будівельного комплексу в умовах перехідної економіки;
- визначення напрямків реорганізації структури управління, виходячи з вимог економічної реформи;
- обґрунтування вибору ефективних організаційних форм господарювання з врахуванням підвищення рівня господарської самостійності підприємств і організацій будівельного комплексу, процесів роздержавлення і приватизації майна:
- розробка методичних рекомендацій з оптимізації виробничих програм підприємств будіндустрії з врахуванням їх територіального розміщення;
- розробка методичних рекомендацій з оптимізації впровадження нових технологій на підприємствах будіндустрії;
- розробка методичних підходів для визначення технічного рівня виробництва на підприємствах будіндустрії.

1.3. Предметом дослідження є теоретичні, методологічні і прикладні проблеми підвищення ефективності функціонування будівельного комплексу в умовах формування ринкової економіки.

1.4. Об'єктом дослідження є підприємства і організації територіального будівельного комплексу і процес управління ними в умовах ринкової реформи.

1.5. Методологія і методи дослідження. Теоретичною і методологічною основою дослідження є сучасні теорії ринкової економіки, концептуальні підходи до проблем підвищення ефективності виробництва, відображені в роботах вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, закони України, що стосуються питань управ-

ління економікою, розпорядження Кабінету Міністрів та інші нормативні документи. В процесі дослідження використовувались статистичні, аналітичні, економіко-математичні і експертні методи дослідження.

1.6. Наукова новизна дослідження полягає в наступному:

- визначено фактори підвищення ефективності функціонування будівельного комплексу в умовах переходу до ринку, основними з яких є організаційно-технічні, соціально-економічні і правові;
- визначено основні принципи управління будівельним комплексом на регіональному рівні в перехідний період, до яких належать, зокрема, узгодження державних, колективних і особистих економічних інтересів, територіально-галузевий підхід, контроль виконання рішень, комплексність, поєднання державного регулювання і ринкової саморегуляції, системність і гнучкість;
- обґрунтовано необхідність розвитку відносин власності як напрямку підвищення ефективності виробництва, виходячи з посилення мотивації ефективної роботи підприємств і організацій недержавного сектору економіки;
- обґрунтовано доцільність трансформації територіально-будівельних об'єднань в державні холдінгові компанії, як організаційну форму господарювання, яка, з одного боку, забезпечує збереження системного комплексу в будівництві, реалізацію єдиної науково-технічної і соціально-економічної політики, з другого - дозволяє інтегрувати діяльність підприємств різних форм власності;
- розроблено методичку оптимізації виробничих програм будівництва, яка забезпечує на основі застосування методів лінійного програмування розробку оптимальних завдань по випуску будівельних конструкцій з врахуванням не лише затрат на виробництво, але й територіального розміщення виробників і споживачів.

вачів;

- на основі використання задач лінійного програмування розроблено методіку оптимізації впровадження нових технологій, яка дає змогу забезпечити максимальний випуск продукції при мінімальних затратах в процесі переходу з однієї технології на іншу, більш прогресивну;

- запропоновано методичний підхід для визначення технічного рівня виробництва, в основу якого покладено оцінку основних груп обладнання і технологій з точки зору відповідності їх еталонним /нормативним/ характеристикам та врахування їх пріоритетності на основі експертних оцінок.

1.7. На захист виносяться наступні положення:

- обґрунтування доцільності збереження в умовах переходу до ринку будівельного комплексу як системокомплексу, в межах якого на територіальному /регіональному/ рівні об'єднані зусилля підприємств і галузей, котрі забезпечують весь цикл робіт в будівництві - від проектування об'єктів і споруд до їх обслуговування після завершення будівництва;

- обґрунтування необхідності роздержавлення і приватизації майна підприємств і організацій будівельного комплексу як напрямку підвищення мотивації праці і ефективності виробництва;

- обґрунтування вибору прогресивних форм господарювання /зокрема, трансформації територіально-будівельних об'єднань в державні холдінгові компанії/, які б забезпечили збереження основних господарських і технологічних зв'язків в умовах широко-масштабного роздержавлення і приватизації та зростання економічної самостійності суб'єктів господарювання;

- методичні положення з оптимізації виробничих програм підприємств будіндустрії з врахуванням територіального розміщення підприємств будіндустрії і основних споживачів їх продукції;

- методичні рекомендації щодо визначення технічного рівня виробництва на підприємствах будіндустрії;

-- методичні положення по оптимізації впровадження нових технологій на підприємствах будіндустрії;

I.8. Практична значимість роботи. Теоретичні положення і висновки, методичні розробки, сформульовані в дисертації, використані підприємствами будівельної індустрії, зокрема об'єднаннями "Львівзалізобетон", цементними заводами, управлінськими структурами ТЕС "Львівбуд" і Львівського домобудівного комбінату.

I.9. Апробація результатів дослідження. Дослідження виконувались у відповідності з планом науково-дослідних робіт з проблем управління територіальними системами і комплексами Інституту регіональних досліджень НАН України в межах бюджетної теми: "Вдосконалення організації і інтенсифікації виробництва на промислових підприємствах /об'єднаннях/".

Результати досліджень доповідались на засіданні методологічного семінару в Інституті регіональних досліджень НАН України /січень 1995р./, обговорювались на засіданні кафедри економіки та організації будівництва Державного університету "Львівська політехніка" /грудень 1994р./.

I.10. Публікації. Основні положення дисертації опубліковані в 8 наукових працях загальним обсягом 4,4 д.а.

I.11. Структура і зміст роботи. Дисертація складається з вступу, трьох розділів, висновків і списку використаної літератури. Обсяг рукопису - 150 с., в т.ч. 2 рисунка і 10 таблиць.

У вступі обґрунтована актуальність обраної теми, визначені мета і завдання дослідження, розкрита наукова новизна і практичне значення дослідження.

В першому розділі - "Тенденції розвитку будівельного комплексу в умовах перехідної економіки" - визначено місце і роль підвищення ефективності функціонування будівельного комплексу в розвитку національної економіки в умовах переходу до ринку, зокрема, як фактору структурної перебудови промисловості, визначено і систематизовано фактори підвищення ефективності роботи будівельного комплексу і його інтенсифікації.

В другому розділі - "Теоретичні аспекти роздержавлення підприємств будівельного комплексу і вибору організаційних форм господарювання" - обгрунтовано необхідність розвитку відносин власності як важливого напрямку підвищення ефективності виробництва, визначено мотиваційні фактори вибору організаційних форм господарювання і форм власності, обгрунтовано доцільність створення на основі територіальних будівельних об'єднань державних холдінгових компаній як організаційних форм господарювання в перехідній економіці.

В третьому розділі - "Методи оцінки варіантів організаційно-технічного розвитку виробництва" - запропоновано методику визначення технічного рівня виробництва, методичні положення з оптимізації виробничих програм підприємств будівельного комплексу, оптимізації впровадження нових технологій.

2. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЇ

2.1. В процесі економічної реформи в межах будівельного комплексу виникають певні причинно-наслідкові зв'язки, які вимагають здійснення перерозподілу функцій в системі управління і зміни самої її структури. При цьому необхідно виділити два найсуттєвіші процеси, які в цілому визначають напрямки і саму суть змін

як в організаційній, так і в функціональній структурах управління будівельним комплексом в цілому і в його елементах зокрема.

Такими процесами є:

- роздержавлення і приватизація майна державних підприємств;

- зміна умов господарювання, яка виражається в наданні господарської самостійності підприємствам і організаціям, послабленні дії адміністративно-командних важелів у регламентації господарських процесів, лібералізації цін тощо.

Саме вказані процеси є визначальними з точки зору трансформації системи управління і вибору організаційних форм господарювання /рис.1/.

2.2. На початкових етапах економічної реформи перерозподіл функцій управління здійснювався в межах незмінної організаційної його структури. На регіональному рівні інтеграція територіального і галузевого управління будівельним комплексом забезпечувалась створенням територіальних будівельних комплексів /ТБО/. ТБО, як крупні народногосподарські формування, забезпечували на регіональному рівні здійснення всього циклу будівництва.

Створення ТБО відображало практичну реалізацію економічної суті наукового підходу до перебудови механізму управління економікою капітального будівництва на регіональному /територіальному/ рівні, в основу якого було покладено інтеграцію всіх суміжних галузей, які обслуговують будівництво, в територіально-будівельний комплекс, що має єдиний орган управління. Особливістю такої форми управління будівництвом було широке застосування горизонтальних зв'язків і відносин, які створювали необхідні умови для переходу на економічні методи управління. Наявність крупних горизонтальних структур давала можливість здійснювати їх наступну внутрішньосвідому диференціацію на госпроз-

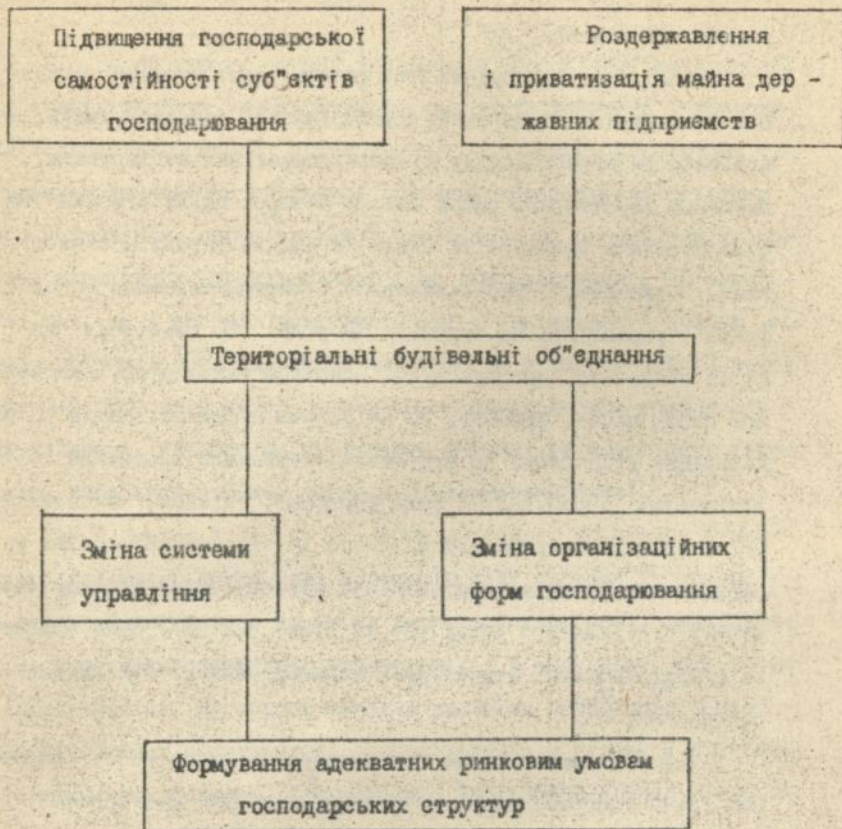

Рис. 1. Схема трансформації організаційних форм господарювання в процесі переходу до ринку

рахунковій основі.

2.3. В ході перебудови намітились чітко виражені тенденції посилення господарської самостійності основної ланки, що призвело до перерозподілу функцій управління по вертикалі. Найбільш характерною рисою такого перерозподілу в межах ТБО була передача значного їх числа на нижчий управлінський рівень. В дисертації проаналізовано і систематизовано основні функції управлінських структур на рівні ТБО "Львівбуд" до і після вказаного перерозподілу. Основною тенденцією, яка мала при цьому місце, було те, що на рівень первинної ланки господарювання /підприємств, будівельно-монтажних, проектних та посередницьких організацій/ були передані, головним чином, функції оперативного управління. В той же час значна частина управлінських функцій, яка визначає довгострокову господарську політику будівельного комплексу на рівні регіону, була залишена за функціональними структурами територіального будівельного об'єднання.

2.4. Підвищення рівня господарської самостійності первинних ланок господарювання викликало потребу в забезпеченні належної відповідальності всіх господарських суб'єктів за результати своєї діяльності, створенні економічного механізму регулювання взаємовідносин між самостійними в фінансово-господарському відношенні суб'єктів господарювання. Одним із шляхів вирішення задачі створення і реалізації такого механізму є введення в межах ТБО системи господарських претензій за невиконання зобов'язань по укладених між суб'єктами господарювання угодах і договорах. Система таких претензій стосовно лінійних і функціональних підрозділів розроблена за участі автора і частково реалізована на підприємствах ТБО "Львівбуд".

2.5. На наступних етапах здійснення економічної реформи, які пов'язані, головним чином, з процесами роздержавлення і приватизації державного майна, забезпечення ефективного управління будівельним комплексом поставило проблему трансформації системи його управління, організаційної перебудови на основі пошуку найбільш ефективних організаційних форм господарювання. Це зумовлено тим, що в процесі роздержавлення і приватизації значна частина суб'єктів господарювання частково чи повністю вийшла з-під контролю ТБО, що привело до порушення налагоджених господарських зв'язків, повного чи часткового розриву технологічних ланок, випадання окремих ланок в будівельному циклі.

2.6. В умовах переходу до ринку виробничі комплекси функціонують тим ефективніше, чим в більшій мірі система їх управління здатна адаптуватись до зміни умов господарювання, враховувати не лише макроекономічні трансформації в економіці, але й соціальні процеси. На основі аналізу наукових публікацій з проблеми підвищення ефективності господарювання в цілому і будівельного комплексу зокрема, узагальнюючи практичний досвід діяльності господарських суб'єктів, в дисертації зроблено класифікацію факторів підвищення ефективності функціонування будівельного комплексу в умовах перехідної економіки /рис.2/.

2.7. Організаційно-технічні фактори підвищення ефективності роботи підрозділів будівельного комплексу зводяться, в основному, до підвищення технічного рівня виробництва і будівельно-монтажних робіт, створення ефективної системи управління і формування прогресивних організаційних форм господарювання.

Основними соціально-економічними факторами виступають перш за все створення конкурентноспроможного недержавного сектору економіки, забезпечення сприятливих економічних умов /тобто відпо-

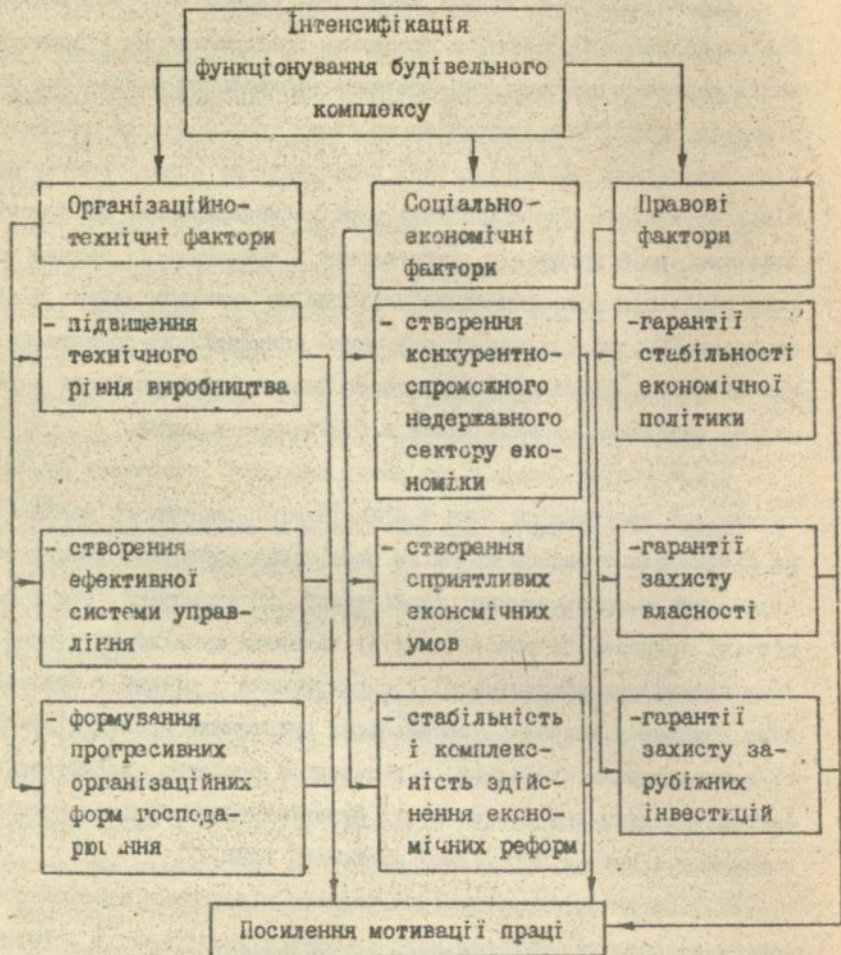

Рис.2. Фактори інтенсифікації функціонування будівельного комплексу.

відного "економічного середовища"/, гарантії послідовності і комплексності здійснення задекларованих урядом економічних реформ.

Правове забезпечення здійснення економічних реформ зводиться до гарантій захисту власності, зокрема, з'яордонних інвестицій, суворого дотримання законодавчих положень і підзаконних актів. Кінцевим результатом зусиль по правсвому забезпеченню переходу до ринку пови ні бути довіра до уряду в питаннях забезпечення стабільності умов господарвання і захисту соціально-економічних прав і свобод.

2.8. Підвищення ефективності функціонування будівельного комплексу в сучасних умовах безпосередньо зв'язане з проблемами роздержавлення і приватизації майна державних підприємств. Це зумовлене тим, що на приватизованих підприємствах існує вища мотивація праці, здійснення заходів, спрямованих на підвищення ефективності виробництва.

2.9. Вибір форм власності визначається, в основному, наступними факторами: прибутковість підприємства, технічним рівнем виробництва, перспективність розвитку, можливостями ресурсного забезпечення, рівнем кооперації і спеціалізації, місцезнаходженням, розмірами підприємства.

Для підприємств будівельного комплексу харак. зрними особливостями, які визначають хід процесів роздержавлення і приватизації, є наступні: рівень концентрації виробництва і його багатопрофільність, обмеженість сировинної бази і диверсифікації виробництва.

2.10. Вибір форм власності на засоби виробництва в процесі роздержавлення і приватизації залежить від багатьох факторів, і в кожному конкретному випадку здійснюється з їх

врахуванням. В дисертації проаналізовані переваги і недоліки різних форм власності, визначено доцільність використання тієї чи іншої форми стосовно технологічних переділів будівельного циклу. Незважаючи на розбіжність у видах діяльності, для малого бізнесу в будівельному комплексі є наступні узагальнення щодо пріоритетних сфер застосування:

- по-перше, ці сфери не повинні потребувати значних інвестицій в основні фонди;
- по-друге, діяльність малих підприємств повинна охоплювати ті галузі виробництва і підприємства, де потрібне оперативне реагування на зміну кон'юнктури ринку;
- по-третє, малий бізнес повинен забезпечувати виконання індивідуальних і нестандартних замовлень, орієнтуватись на виробництво "штучного товару".

2.11. Роздержавлення і приватизація підприємств будівельного комплексу в поєднанні з господарською самостійністю суб'єктів господарювання вимагають створення на основі існуючих первинних ланок таких організаційних форм господарювання, які, з одного боку, забезпечували б співпрацю підрозділів і структур різних форм власності, а з другого - зберігали б сформовані в межах ТБО господарські і технологічні зв'язки, тобто основу системоконплексу в будівництві.

Розв'язання протиріччя між об'єктивної, з силу галузевої специфіки, необхідності інтеграції підприємств і організацій, що входять в будівельний комплекс, і потреб створення високоефективного за своєю економічною природою недержавного сектору економіки, який сьогодні ще не відчуває через відсутність конкуренції потреби в такій інтеграції, можливе лише на основі створення організаційних форм господарювання певного типу.

Найбільш привабливим, з цієї точки зору, є шлях створення державних холдінгових компаній.

2.12. Основними функціями холдінгових компаній в будівельному комплексі є:

- фінансування і довгострокове кредитування розвитку будівельного комплексу;

- участь у створенні нових підприємств і організацій;

- гарантування випуску цими підприємствами акцій та інших цінних паперів, покладання на себе ризику по розміщенню цих цінних паперів;

- концентрація капіталу;

- сприяння у встановленні довгострокових ділових контактів з іншими підприємствами і організаціями, що не входять до складу холдінг-компанії;

- координація діяльності підприємств, що входять до холдінгу, застереження від можливих збитків;

- здійснення єдиної довгострокової науково-технічної та соціально-економічної політики.

2.13. Найбільш злободенними зовнішніми проблемами створення холдінгів є перш за все ті, які регламентують їх діяльність. До них відносяться питання регулювання придбання контрольного пакету акцій підприємств, стимулювання створення змішаних холдінгових компаній, відпрацювання механізму входу і виходу в холдінг.

2.14. При умові інтеграції виробництва в межах організаційних структур типу холдінгових компаній значна роль належить правильному вибору варіантів здійснення інвестиційної політики. В зв'язку з цим виникає потреба об'єктивної оцінки технічного рівня виробництва на окремих підприємствах з метою подальшого здійснення в нього інвестицій. Крім того, в межах

будівельного комплексу дуже важливо забезпечити відповідальність технічних рівнів технологічно пов'язаних одне з одним виробництв, що потребує вироблення відповідного методичного апарату.

Аналіз існуючих методичних підходів, вивчення практики функціонування систем малин на підприємствах комплексу дають підставу сформулювати ключові положення методики визначення технічного рівня виробництва.

В основі запропонованого методу визначення технічного рівня виробництва підприємств будівельного комплексу покладено багатофакторну модель, яка відображає вплив основних факторів на результативний показник - технічний рівень виробництва.

В загальному вигляді модель впливу основних факторів на технічний рівень виробництва може бути представлена як:

$$Y = AX_1 + BX_2 + CX_3 + DX_4 + EX_5 + FX_6 + KX_7,$$

де X_1, \dots, X_7 - числові значення факторіальних ознак;
 A, B, C, D, E, F, K - коефіцієнти пріоритетності вказаних ознак, визначені експертним шляхом.

Проведені за даними обстеження підприємств ТБО "Львівбуд" дослідження дали змогу визначити кількісні значення A, \dots, K і подати вказану модель у вигляді:

$$Y = 0,29X_1 + 0,13X_2 + 0,11X_3 + 0,12X_4 + 0,09X_5 + 0,10X_6 + 0,16X_7.$$

Коефіцієнти пріоритетності визначались групою експертів, до складу якої було включено членів технічної ради об'єднання.

Факторіальні ознаки $X_1, X_2, X_3, X_4, X_5, X_6, X_7$ відображають відповідно рівень технічної оснащеності виробництва, рівень прогресивності використаних матеріалів, рівень оброблювального /основного/ інструменту, рівень контрольних-вимірвальних інструментів, рівень дотримання технологічних режимів і процесів, рівень внутрішньоцехової механізації, рівень якості обробки.

В дисертації приведений розрахунок кількісних параметрів відповідних показників /ознак/.

2.15. Специфічною особливістю підприємств будівельного комплексу є наявність суттєвих відхилень у рівні витрат на однотипні види продукції. В зв'язку з цим в межах інтегрованих виробничих структур виникає потреба оптимізувати виробничі програми підприємств. В результаті до суб'єктів господарювання доводяться індикативні плани по виробництву окремих видів продукції, що забезпечує в цілому найнижчі виробничі витрати і підвищення на цій основі ефективності функціонування будівельного комплексу в цілому.

Вирішення вказаної задачі здійснене автором на рівні підприємств колишнього ВО "Львівзагіробетон". В основі оптимізації лежить використання економіко-математичних методів на базі застосування задач лінійного програмування. При цьому цільова функція передбачає мінімізацію витрат на виробництво. Особливістю вказаного підходу було врахування територіального розміщення виробників і споживачів продукції шляхом включення в розрахунки витрат на транспортування продукції до місця її споживання /будівельних майданчиків/.

2.16. Одним з найбільш суттєвих факторів підвищення ефективності функціонування будівельного комплексу є впровад-

ження нових ресурсозберігаючих технологій. В процесі прийняття управлінських рішень з питань технічного розвитку виробництва виникає в зв'язку з цим проблема оптимізації впровадження нових технологій. Реалізація прогресивних змін пов'язана з періодом освоєння нових виробничих елементів, в процесі якого має місце невизначеність затрат і отриманих результатів. Впровадження нових технологій доцільно організувати таким чином, щоб не погіршились досягнуті техніко-економічні показники виробництва. Для цього при плануванні і впровадженні необхідно врахувати віддачу від додатково введених і використовуваних ресурсів, і зроблених витрат /капітальних вкладень, фондів, матеріальних і енергетичних затрат/.

Оптимізація базується на диференційованому обліку всіх виробничих умов і взаємозв'язків, які визначають спільний процес впровадження нової технології і заміни діючої, а також особливостей зміни питомих ресурсних затрат в перехідний період.

Оптимізація процесу впровадження нових технологій вирішується на основі формулювання і вирішення економіко-математичних задач. Ставиться ціль максимізувати за період впровадження сумарний випуск продукції за новою технологією при обмеженнях по загальному випуску продукції, по постачанню сировини і матеріалів для виготовлення продукції по новій технології, по сумарній для двох технологій чисельності працюючих з врахуванням їх професій і загальної чисельності, по виробничих площах, по рентабельності фондів.

Як показало проведене дослідження, в методологічному аспекті процес оптимізації впровадження нових технологій включає ряд етапів. Спочатку виявляється варіантність перетворення

матеріальних потоків в будіндустрії і здійснюється економічне формулювання задачі оптимізації. Потім робиться формування задачі, аналітично подається цільова функція /або критерій оптимізації/ і обмеження, які відображають область змін керованих змінних. Після побудови загальної абстрактної моделі вміщені в ній константи визначаються за фактичними даними, як правило, з допомогою статистичних або балансових методів. Оптимальні значення знаходяться на основі використання методів математичного програмування і ЕОМ.

3. В И С Н О В К И .

3.1. Підвищення ефективності функціонування будівельного комплексу в регіоні в умовах переходу до ринку потребує зміни організаційних форм господарювання і системи управління, що викликане змінами умов господарювання, перш за все докорінним розширенням господарсько-фінансової самостійності первинної ланки, а також широкомасштабним здійсненням роздержавлення і приватизації майна підприємств і організацій будівельного комплексу, становленням конкурентноспроможного недержавного сектору економіки в комплексі. При цьому обов'язковою мовою ефективного функціонування регіонального будівельного комплексу виступає необхідність збереження господарських і технологічних зв'язків в його межах, нерозривність циклу будівництва.

3.2. Основними факторами підвищення ефективності функціонування будівельного комплексу виступають вибір і становлення адекватних ринковим умовам організаційних форм господарювання, підвищення технічного рівня виробництва, трансформація систем

управління будівельним комплексом по горизонталі і по вертикалі, роздержавлення і приватизація майна підприємств і організацій комплексу при забезпеченні. В його межах інтеграції підприємств державного і недержавного сектору, створення економічних умов, які б робили перелив капіталу і здійснення інвестицій в галузі комплексу економічно вигідними і надійними, правове забезпечення і стабільність курсу здійснюваних економічних реформ.

3.3. Мотиваційною основою підвищення ефективності функціонування будівельного комплексу в умовах переходу до ринку є узгодження державних, колективних і особистих економічних інтересів. Практичне здійснення цього можливе на основі вибору найбільш прийнятних організаційних форм господарювання і форм власності на засоби виробництва.

3.4. В процесі формування ринкових відносин баланс економічних інтересів держави, колективу і кожного працівника зокрема при умові необхідності збереження будівельного комплексу як системокомплексу може забезпечуватись вибором оптимальних форм господарювання, в межах яких можливо інтегрувати діяльність суб'єктів різних форм власності. Для сучасних умов однією з найбільш ефективних форм господарювання, які відповідають цим вимогам, є державні холдінгові компанії. Вони можуть бути створені на основі існуючих територіально-будівельних об'єднань.

3.5. В межах будівельного комплексу надзвичайно важливо забезпечити відповідальність технічного рівня виробництва на всіх етапах будівельного циклу, що вимагає розробки відповідного інструментарію його визначення. В основу методики визначення технічного рівня виробництва необхідно покласти

дискретні оцінки окремих переділів з точки зору їх відповідності стандартним /еталонним/ показникам з врахуванням значимості кожного переділу для всього виробничого процесу.

3.6. Важливим умовою підвищення ефективності функціонування будівельного комплексу є координація діяльності самостійних суб'єктів господарювання з метою мінімізації виробничих витрат. Одним з напрямків досягнення цього є оптимізація виробничих програм підприємств будіндустрії на основі застосування задач лінійного програмування з врахуванням територіального /просторового/ розміщення виробників і основних споживачів і собівартості виробництва однотипних видів продукції на різних підприємствах.

3.7. Підвищення технічного рівня виробництва потребує впровадження нових прогресивних технологій. Цей процес на стадії освоєння супроводжується зниженням ефективності виробництва. Значною мірою цьому можна запобігти, забезпечивши оптимізацію впровадження нових технологій на основі розрахунків оптимальних параметрів виробництва в ході освоєння нововведень.

4. ОСНОВНІ РОБОТИ НА ТЕМУ ДИСЕРТАЦІЇ.

4.1. Венчак А., Комарницький І. Методичні аспекти оцінки технічного рівня виробництва в регіональному будівельному комплексі. "Соціально-економічні проблеми управління регіоном в умовах ринкової трансформації економіки". - Львів, - 1995. - 226с.

4.2. Венчак А.П., Лесечко М.Д., Оксанич О.Є. Резерви підвищення ефективності роботи будівельного комплексу в умовах переходу до ринку. - Препр/ ІРД НАН України, - Львів, - 1995. - 60с.

4.3. Венчак А.П., Використання відходів вугільної промисловості в будіндустрії. Матеріали міжнародної научно-практичної конференції "Совершенствования строительных материалов, технологий и методов расчета конструкций в новых экономических условиях. Сумы: ИПП "Мрия" Лід, - 1994. - С.57-58.

4.4. Венчак А.П., Лесечко М.Д. Фактори підвищення ефективності функціонування будівельного комплексу /Економічний вісник.-Львів, - 1995.- №1.

4.5. Венчак А., Стадницький Ю. "Критична маса" фермерства./ Комінфо, - 1994.- №12-13.

4.6. Венчак А., Стадницький Ю. Конкуренція - рушійна сила?/ Комінфо, - 1994. - №15.

5. А Н О Т А Ц І Я

Венчак А.П., Повышение эффективности функционирования строительного комплекса в условиях переходной экономики.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.10.02. - территориальные системы и комплексы. Институт региональных исследований НАН Украины, Львов, 1995.

Работа содержит обоснования: сохранения в условиях перехода к рынку строительного комплекса как системокомплекса; необходимости разгосударствления и приватизации имущества предприятий строительного комплекса; выбора перспективных форм хозяйствования. В диссертации разработаны методические положения и рекомендации по оптимизации производственных программ, по определению технического уровня производства, по оптимизации внедрения новых технологий. Установлено, что повышение эффективности функционирования строительного комплекса в регионе в условиях

перехода к рынку требует перемены организационных форм хозяйствования и системы управления, основными факторами которого являются выбор и установка адекватных рыночным условиям организационных форм хозяйствования, повышение технического уровня производства, трансформирование систем управления строительным комплексом по горизонтали и по вертикали, разгосударствление и приватизации имущества предприятий, правовое обеспечение и стабильность проведения экономических реформ.

A.P.Venchak. Increasing of building complex functioning efficiency under the conditions of transitional economy.

The thesis is submitted for a Candidate of Economics degree on speciality 08.10.02 - territorial systems and complexes. Regional investigation institute NAS Ukraine, Lviv, 1995.

The thesis contains such grounds: reservation of building complex as complex-system under the transitional period; necessity of building complex enterprises property privatization; choice of progressive management methods. It contains work out of methodical propositions and recommendations on industrial programmes optimization, industry technical level determination, introduction of new technologies optimization. It is already determined that increasing of building complex functioning efficiency in region under the conditions of transitional period needs changes in organization forms of managing and administration, its main factors are: choosing and arrangement of adequate managing forms, increasing of industry technical level, transformation of building complex managing system in horizontal and vertical, privatization of enterprise property, legal security and stability to carry economical reforms.

Ключові слова: будівельний комплекс, роздержавлення і приватизація, холдингові компанії, оптимізація виробничих програм, нові технології, технічний рівень виробництва.

Підп. до друку 12.07.95. Форм.пап. 60x84/16
Ум. друк. арк. I, 39. Уч.-видав. л. I, 13. Папір
друкарський. Друкофсетний. Тир. 80. Ротапринт.

18.50 811

AD 32.44

454791

AB 32.932

AB 32.932